

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	7
KISALTMALAR CETVELİ	9
GİRİŞ	11
1. BÖLÜM : ARAP ŞİİRİNDE MERSİYEYE GENEL BİR BAKIŞ	
1.1. MERSİYENİN TANIMI	31
1.2. MERSİYEDE İŞLENEN KONULAR	33
1.2.1. Ağlama	33
1.2.2. Sabır	34
1.2.3. Övgü	35
1.2.4. Kader	36
1.2.5. Cahiliye Dönemine Özgü Konular	38
1.2.6. İslâmiyet'ten Sonra Ortaya Çıkan Konular	40
1.3. MERSİYELERE KONU OLAN KİŞİ VE VARLIKLAR	43
2. BÖLÜM : ENDÜLÜS MERSİYELERİNDE KONU	
2.1. HAYAT VE ÖLÜM	57
2.2. KADER VE ZAMAN	66
2.3. AĞLAMA	72
2.4. SABİR	76
2.5. ÖVGÜ	82
2.6. TAZİYE VE KUTLAMA	92
2.7. HİCİV	99
3. BÖLÜM : ENDÜLÜS MERSİYELERİNE KONU OLAN KİŞİLER	
3.1. ÇOCUKLAR	107
3.2. KADINLAR	113
3.3. İLİM ADAMLARI	118
3.4. HÜKÜMDARLAR VE YÖNETİCİLER	124
3.4.1. Abbâdiler	133
3.4.2. Aftasiler	142
4. BÖLÜM : KENDİNE AĞIT YAKMA	
4.1. Ölüm Korkusu	155
4.2. Düşmana Hitap	157
4.3. Azap Korkusu – Rahmet Ümidi	159

4.4. Unutulma Korkusu ve Dostlara Hitap	163
4.5. Yücelikten Sonra Düşkünlüğe Ağlama	174
5. BÖLÜM : ENDÜLÜS'E VE ŞEHİRLERİNE SÖYLENEN MERSİYELER	
5.1. ŞEHİRLERE SÖYLENEN MERSİYELER	193
5.1.1. Tahrip Edilen Şehirlere Ağlama	193
5.1.2. Kaybedilen Şehirlere Ağlama	198
5.1.2.1. Ağlama ve Övgü	199
5.1.2.2. Müslümanları Kınama	204
5.1.2.3. Sabredememe	206
5.2. ENDÜLÜS İÇİN SÖYLENEN MERSİYELER	209
5.2.1. er-Rundf' nin Nûniyyesi	213
5.2.2. ed-Dakkûn' un Lâmiyyesi	225
5.2.3. Anonim Bir Râiyye	232
6. BÖLÜM : DİL VE ÜSLUP ÖZELLİKLERİ	
6.1. DİL	241
6.1.1. Eski Dilden Etkilenme	241
6.1.2. Dilde Yenilikler ve Çevrenin Etkisi	249
6.1.3. Mersiyelerde Özel İsimler Kullanma	259
6.1.3.1. İbret	260
6.1.3.2. Benzetme ve Karşılaştırma	263
6.1.3.3. Ölüyü Üstün Tutma	265
6.1.4. Coğrafi İsimler	267
6.1.5. Atasözleri	269
6.2. EDEBİ SANATLAR	272
6.2.1. Tibak ve Mukabele	273
6.2.2. Teşbih ve İstiare	281
6.2.3. Tazmin ve İktibas	294
6.2.4. İtnab	301
6.2.5. Cinas ve İştikak	304
6.2.6. Tecahül-ü Arif	308
6.2.7. İstidrak	310
6.2.8. Hüsn-ü Ta'lil	312
6.2.9. Kinaye	314
6.3. VEZİN VE KAFİYE	316
SONUÇ	329
KAYNAKLAR	333
ÖZGEÇMİŞ	343

ÖN SÖZ

Doktora tezi olarak hazırlanan bu çalışma, Endülüs'te fetihten itibaren başlayıp düşüğe kadar süren yaklaşık sekiz asırlık dönem boyunca söylenen mersiyeleri bütün yönleriyle ele almaktadır.

Çalışmamızın 1. Bölümü, Arap Edebiyatında mersiyeye genel bir bakışı içermektedir. Burada, mersiyenin tanımı, bazı kavram ve terimleri, içerdiği konular ve zaman içinde uğradığı değişiklikler hakkında bilgi verilmektedir.

2. Bölümde, Endülüs mersiyelerinde işlenen genel konular yer almaktadır. Bu konular ele alınırken, zaman zaman şairin yaşam tarzı ve ve Endülüs'te içinde bulunduğu şartlar da göz önünde bulundurulmuştur. Böylece konuların belirlenmesinde etkili olan ve işlenişine yön veren etkenler belirlenmeye çalışılmıştır.

3. Bölümde mersiyeler, kendisine atılan kişilere göre incelenmektedir. 4. Bölüm, kişinin kendisi için söylediği mersiyeleri; 5. Bölüm ise Endülüs'e ve şehirlerine söylenen mersiyeleri konu edinmektedir.

6. Bölümde, Endülüs mersiyeleri dil, edebi sanatlar, vezin ve kafiye bakımından incelenmiştir.

Doğu mersiyelerinden sadece 1. Bölümde söz edip örnekler verilmekle yetinilmemiş, çalışmamızın diğer bölümlerinde de yeri geldikçe kendisine yer verilmiştir. Doğu Arap Dünyası ile Endülüs mersiyeleri arasında birçok konuda yapılan karşılaştırma sonucu Endülüs'te ne derecede taklit, etkilenme, farklılık, yenilik vs. olduğu belirlenmiştir.

Bu çalışmada, diğer bilimsel çalışma ve araştırmalarda yapılan - ve yapılması da gereken - özel isimleri çeviriyaıyla gösterme kuralına

uyulmamıştır. Bunun da nedeni, birçok Arapça ismin Türkçe’de kullanılıyor olması ve *Muhammed, Ahmed, Hasan, Ali* gibi isimleri özel işaretlerle göstermeye gerek duyulmamasıdır. Ancak, Türkçe’de kullanılmayan ve hangi harfle yazıldığı konusunda tereddüt hâsıl olan bazı isimler transkribe edilmiştir. *el-Mağğarî, İbn ‘Abdûn, İbn Hamdîs, el-Mu’temid* gibi. Aynı şekilde eser adları da transkribe edilmiştir.

Tez olarak hazırladığım bu çalışmanın savunulduğu 12 Temmuz 1990 tarihinde bir araya gelen ve bugün aramızda bulunmayan değerli jüri üyelerini anmak istiyorum. Başta danışman hocam Prof. Dr. İnci KOÇAK ile Prof. Dr. Azmi YÜKSEL ve Prof. Dr. Ali SEVİM’i saygı ve minnetle anıyorum.

Tezimin, yıllar önce daktilo ile yazılmış nüshasını bilgisayar ortamında yeniden yazdırıp bastırarak doğum günümde bana armağan eden Değerli Eşim Prof. Dr. Funda TOPRAK’a; tezin yeniden yazılıp kitap haline getirilmesinde büyük emeği geçen Sayın Yard. Doç. Dr. Osman DÜZGÜN ile Araş. Gör. Faruk ŞİRİN ve Behmud MEMMEDOV’a teşekkürlerimi sunuyorum.

*M. Faruk TOPRAK
Ankara - 2014*